

To knjigo je dobil poročevalec na ogled in to vsled posredovanja sl. uredništva Beseda Učiteljská, katero je prosilo založnike in pisatelje pedagoških spisov, naj bi oni blagovolili pošiljati (k boljšemu spoznavanju in spojitvi čeških učiteljev s slovenskimi), novo izdane knjige. Naj mu je tu dovoljeno za tako ljubav izreči najiskrenejšo zahvalo!

V predgovoru piše g. urednik, da je to poskus pregleda o razvijanju pedagoškega delovanja Čehov in bralce seznaniti z najiminennejšimi pojavi pri tujih narodih, zlasti slovanskih.

Veliko in hvalevredno nalogo si je stavilo sl. društvo in ta knjiga je za vsacega šolnika velezanimiva, pogrešam le o književnem delovanju Slovakov, Poljakov, Rusov, Črnogorcev. Gotovo se bode to v drugem zvezku nadomestilo.

Knjiga razpravlja o češki literaturi 1882—1892 in 1893, ima pregled novejšje pedagoške literature srbsko-hrvaške in novejšje slovensko pedagoško slovstvo, o katerem je pisal Radoslav Knaflič, preložil v češčino G. Lego. V tem članku častno piše o slovenskih učiteljih; opisuje delovanje in vsebino Učit. Tovařisa in Popotnika; slika vrlo delovanje napredujočega Pedag. društva v Krškem, Vrta ter slednjič omeni o Popotnikovem koledarji. Knjiga ima toliko gradiva, da mi ni možno o vsem pisati, ker bavi se dalje z najiminennejšimi pojavi iz šolske organizacije v Švici, na Ogerskem, Hrvaškem, Srbskem, Bolgarskem, Rumunskem, Rusiji, Franciji, Italiji, Švedskem in Angliji; ima zanimiv sestavek šolskih postav iz l. 1893.; opisuje stan in delavnost učiteljskih društev na Češkem, Moravskem in v Šleziji in delovanje deželnih zborov v teh deželah glede šolstva. Slednjič ima pregled člankov v učiteljskih listih in mladinskih spisov iz l. 1893. ter kratko zgodovino društva „Dědiktvi Komenskeho“.

Iz te velezanimive knjige hočem prihodnjič še kaj omeniti, ter ob jednom izražam željo, naj bi si naše sl. Pedag. društvo v Krškem stavilo tako nalogo ter opisalo vsaj razvoj našega slovstva.

Janko Toman.

L i s t e k.

Na Gregorčičevem domu.

Spomenica o petdesetletnici rojstva pesnikovega.

Dné 15. vinotoka dovršil je naš planinski slavec, Simon Gregorčič, 50. leto svojega življenja. Tem povodom dovolim si opisati v naslednjih vrstah svoj pohod njegovega rojstvenega doma tam gori pod Krnom, v divnem, „planinskem raji“ . . .

Dné 16. grudnia 1881. l. stopil sem prvič pred čestito obličje slavnega našega pesnika ter sem preživel v njegovi velezanimivi družini ondu na solnčnem griču Rifemberškem blažene ure. In ko me je pozneje službena pot privedla tja gori v preslikovito Soško dolino, polotilo se me je hrepenenje, da si ogledam opevano torišče njegove mladosti.

Bilo je lepega nedeljskega jutra začetkom mal. srpana l. 1882., ko se napotim iz Kobarida gori na Libušnje. Dospelvi navzgor k cerkvi, stoječi na zeleni ploščadi z nizkim obzidjem opasani, začujem jarni glas propovednika; ali ker sem bil vsled prenagle hoje od potú ves premočen, bal sem se stopiti v hladno cerkev; vrhu tega pa kot nepoznan tujec ljudstva nisem hotel motiti v pobožnosti, temveč sem se vdeležil službe božje pred cerkvenimi vrati pod milim nebom. Po maši predstavim se tačasnim duhovnikoma na Libušinji in sta bila nastopna čestita gospoda: vikarij Fran Smrekar, ki je nedavno legel v grob tam v Medani na Goriških brdih in kaplan Janez Vuga, sedanji vikar v Kamnem pod Libušinjem. Ko njima razodenem namen in smoter svojega pota, reče mi dobrovoljni g. vikarij: „Zagrabite z nama³ dve, tri žlice juhe in po večernici izpremiva Vas midva gori na Vrsno, na zaželjeni dom Gregorčičev!“

In takó se je tudi zgodilo. Ob treh popoldne smo se napotili vsi trije z Libúšinj navkreber po strmi stezi, kojej na levo se vspenjajo kvišku navpično stoječe pečine, dočim na desno pod njo zeva globoki prepad. Po jednournem lazenji navzgor dospemo na visoko planoto, izza katere tu na severni strani v širnem polukrogu štrli v podnebnje gorostasnega Krna sivo skalovje, kakor pravečne razvaline svetovnega amfiteatra.

Na omenjeni planoti so tri vasi: Vrsno, ki ima okolo 50 hiš, Selce, obsegajoče kakšnih 10 hišnih številk in pa Krn, ki šteje menda 26 posestnikov.

Na predlog g. voditelja-vikarja šli smo najprej mimo Vrsnega na jugoiztočni rob planote, kjer na poševni grivi rase mlado slivje. Vrsenci, videči nas stopati proti omejenemu robu, rekli so: „Ti gredó gledat Gregorčičev slap!“

„Dali ste njih slišali!“ opozori me g. vikarij. „Ti vedó, da je Gregorčič opeval svoj «slap grmeči» — evo ga tam-le!“

In zares! Ondu na levo, po globoki udrtini izpod Krnovega vzočja nizdolu šviga bliščeč žarek peneče vode, katere enakomerni šum nam je zvenel na zavzeto uho.

„Vidite, tukaj okrog je naš pesnik čedo očetovo pasel“, pojasnuje mi čestiti naš Mentor. „In tam-le z onkraj slapa mu je drug odpeval“ . . .

Dolgo smo sedeli tam gori na zelenem njivénem vratji ter se naslanjali z očarujočo slikovitostjo razgleda po širnem okrožji, ki se je razgrinjalo od ondot gori pred našimi očmi. In čuj! Na onestranskem robu, visoko gori v planini nad slapom, razlegala se je lahkozveneča pastirska pesem, kakor tajnost odmev iz davno minolih dnij. Bili smo vsi trije ginjeni in blažene slutnje pesniške so nam prešinjale zamrknjene duše. Da, tukaj smo čutili i mi pesnikovo hrepenenje „nazaj v planinski raj“, kajti

Tu srečen pastirček je glasno pojóč,
Vesélje srca razodéval,
Poslušal je pótnik, po dolu gredóč,
In drug mu je z onkraj odpeval.

Britkosti in bóli tu nije poznál,
Pijóč le sladkosti je rasel; —
Da bil bi pač vedno tu gori ostál
In čede očetove pasel! . . .

Onemel je petja veselega glas
Srcé mu teró bolečine;
Zakaj je zapustil te rojstvena vás,
Zakaj je vas pustil, planine!

Da, diven je ta planinski raj Gregorčičev in ni čudo, da ga ne more pozabiti! Globoko doli vali bistra Soča svoje sinjezelenkasto vodovje, viječ se v mičnih ovinkih po naročji slikovite doline, ki se razteza v dražestnih perspektivah tja doli proti sv. Luciji in navzgor do Kobarida ter dalje tja gori v Kot, pod vzočje mogočnega Stola. In tu nasproti, na jugozapadu dviga se kakor orjaški jez visokoslemni Kolovrat, po katerega jasnem temenu se razprostirajo zelene senožeti, dočim mu skalovito pobočje opasujejo senčnati gozdi. V očigled toli bujnej pokrajinske lepote mora pač človeka navdihniti pesniško oduševljenje in kdor si je kdaj ogledal od tam gori prekrasni ta planinski raj, razumel bode še-le plastično slikovitost, ki govori iz vseh Gregorčičevih poezij.

Ko smo se navžili pokrajinske lepote, ki oblija vso ondotno panoramo, vrnili smo se nazaj proti Vrsnem. Ondu nekje na voglu opozori me naš vodnik na rojstno hišo vel. g. dr. Gregorčiča in po nekaterih ovinkih ustavi me pred skromno hišo s slamo krito in na pročelji slamnatimi kitami opleteno ter me vpraša:

„Kaj pravite: da-li si res naš Šime želi nazaj sem gori v tole hišo, kakor poje v znani svoji pesmi: Nazaj v planinski raj!“

„Gospod vikarij!“ odvrnem mu jaz mladane nejevoljen: „To je vendar simbolična podoba, v kateri si pesnik želi nazaj svojo mladostno nedolžnost in brezbriznost ali če

hočete: prirodno «prvotnost»! Sploh pa navdaja vse planince tisto nevrtešno domotožje in hrepenenje po njihovem „planinskem raji“, istotako kakor Primorce po njihovem morji. In rojstvena hiša, kjer je zagledal luč svetá, draga in svéta je pač slehernemu človeku, in naj si bode tista tudi lesena ali prstena ter krita i s slamo. In glejte gospod vikarij: Pred to-le skromno hišo mora prirornati nekoč ves naš narod, da njo poslavi kot rojstveni dom uvekovečenega pesnika, ako si hoče prisvojati kulturo, prosveto in omiko!“

Kakor v znak pritrjenja stisnil mi je čestiti svečenik roko ter naju uvedel v hišo, kjer nas je vsprejel pesnikov brat Anton, sedanji gospodar na Gregorčičevem domu. Pri čaši zlatobjnega vina iz kleti pesnikove razgovarjali smo se potem dolgo, sedeči ob istej mizi, pri kateri je i on kot brezbrizni deček svoje dni posedal v krogu svojih roditeljev ter bratov in sestrá. Žal, da isti dan ni bilo domá nobenega družega sorodnika pesnikovega; mati je bila takrat na pohode pri poslednjem, oče pa je pasel svoje čede nekje gori pod Krnom. Pesnikov brat nam je pripovedoval marsikakšen zanimiv dogodeček iz mladosti njegove ter nas opozarjal na razne okolščine njegovega življenja. V tem nam je poteklo naglo nekaj ur.

Pri slovesu sem naposled napil vsej Gregorčičevaj rodbini ter njega rojstveni hiši, sklenivši zdravico svojo: „Kakor je tista žena v evangeliju, slišavši propovedati božjega učenika našega, vskliknila: Blažena prsa, katera so Te dojila, istotako kličem jaz: — si parva licet componere magnis — Blagoslovljena hiša, v kateri se nam je narodil pesnik po milosti božji!“

Svetle solzé so zalesketale v očeh pesnikovega brata; kateri nas je ves ginjen spremil izpod strehe rojstnega doma njegovega. Odhajajoči ozrli smo se še jedenkrat na skromni dom Gregorčičev, katerega je pač najlepše proslavil on sam v divni svoji pesmi „Kmetški hiši“ pojoč:

Mogočna nisi, ne prostorna
In stavl te umetnik ni,
Boj kot bogata si uborna,
Preprosta selska hiša ti! . . .

Ta hiša nam je mati krušna,
Domovju steber je čistit.
Iz kmetških hiš nam hrana dušna,
Iz kmetških hiš omike svit!

„Zato ti slava peta bodi,
Oj zibelj naših boljših dnij;
Nebó ti tisoč sreč prisodi,
Ves blagoslov na té razlij!“

Prostoslav Kretanov. Holz

Naši dopisi.

Iz Bele Krajine. (Konferencija.) Dné 12. mal. srpana bila je v šolskem poslopi v Črnomlji okr. učiteljska konferencija, o kateraj hočem poročati kratko.

1. Blag. g. nadzornik Jeršinovič otvori ob 9. uri predpoludne skupščino ter presrečno pozdravlja zborovalce s željo, da se bodo vse točke dnevnega reda obravnavale vestno in pazno; pozdravlja posebno preblag. g. Jožefa Riharja, novoiimenovanega voditelja c. kr. okr. glavarstva in predsednika c. kr. okr. šol. sveta ter mu izraža udanost in spoštovanje belokranjskega učiteljstva.

Gosp. voditelj se zahvali za prisrčni pozdrav, priporoča učiteljstvu vestno spolnovanje njega dolžnosti ter obljubuje, da bo isto vedno podpiral.

Na to mu predstavi g. nadzornik vse tiste učitelje, ki še niso imeli priložnosti, predstaviti se.